

пов'язано, насамперед, з об'єктивною складністю досліджуваної проблеми: з одного боку, її розв'язання потребує системного теоретичного обґрунтування, а з іншого, – розробку відповідної технології навчання.

Перспективою подальших досліджень, таким чином, є розробка теоретико-методологічних і методичних основ формування АПОКГіП студентів економічних спеціальностей на засадах інтегративно-диференційованого підходу, який базується на інтеграції і диференціації як провідних принципах створення інноваційних технологій навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вьюнова Н. И. Теоретические основы интеграции и дифференциации психолого-педагогического образования студентов университета: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Наталья Ивановна Вьюнова. – М., 1999. – 542 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [пер. з англ. О. М. Шерстюк]; наук. ред. укр. вид-ня С. Ю. Николаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Кузнецова Н. Ю. Система управления дифференцированным обучением английскому языку студентов неязыкового вуза в условиях неоднородности учебных групп: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Кузнецова Наталья Юрьевна. – Псков, 2014. – 213 с.
4. Машарова Т. В. Педагогическая технология: личностно-ориентированное обучение: [учеб. пособ.] / Т. В. Машарова. – М. : Изд-во Педагогика Пресс, 1999. – 144 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів: [підручник] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за загальн. ред. С. Ю. Николаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 519 с.
6. Николаева С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Николаева // Іноземні мови. – 2010. – №2. – С. 11–17.
7. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
8. Сиротюк А. Л. Современные концепции обучения: традиционный, разноуровневый, профильный, индивидуальный, природосообразный подходы / А. Л. Сиротюк, Ю. С. Думиник // Кафедра. – 2005. – №3. – С. 54–63.
9. Сысоев П. В. Система обучения иностранному языку по индивидуальным траекториям на основе современных информационных и коммуникационных технологий / П. В. Сысоев // Иностранные языки в школе. – 2014. – №5. – С. 2–11.
10. Тенишева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08 / Вера Федоровна Тенишева. – Санкт-Петербург, 2008. – 375 с.
11. Щукин А. Н. Методы и технологии обучения иностранным языкам / А. Н. Щукин. – М. : Издательство ИКАР, 2014. – 240 с.

УДК 376- 054.62

Вятчанина С. В.

старший викладач Національного університету фізичного виховання і спорту України

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Стаття присвячена проблемі формування міжкультурної комунікації і адаптації студентів-іноземців у мультинаціональних групах підготовчого відділення вищого навчального закладу в процесі навчання української мови. Узагальнено поняття міжкультурної комунікації, проаналізовані чинники і бар'єрні причини, які формують у студента-іноземця шоківий стан і адаптивний синдром.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, адаптація іноземних студентів, мотивація, вищий навчальний заклад, підготовче відділення.

Вятчанина С. В. Межкультурная коммуникация как составная часть адаптации иностранных студентов. *Статья посвящена проблеме формирования межкультурной коммуникации и адаптации иностранных студентов в мультинациональных группах подготовительного отделения в процессе обучения украинскому языку. Обобщено понятие межкультурной коммуникации, проанализированы факторы и барьерные причины, формирующие у студента-иностранца шокосое состояние и адаптивный синдром.*

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, адаптация иностранных студентов, мотивация, высшее учебное заведение, подготовительное отделение.

Vyatchanina S. V. The intercultural communication as a component part of foreign students adaptation. *The article highlights the problem of the intercultural communication formation and the foreign students adaptation in multinational groups of a higher education institution preparatory department in the process of Ukrainian language studying. The concept of the intercultural has been generalized. Factors and reasons for linguistic barrier, which form foreign students' adaptive syndrome and cause their shock condition, were analyzed.*

Key words: intercultural communication, foreign students adaptation, motivation, higher education institution, preparatory department.

В умовах процесу глобалізації та інтеграції в сучасному суспільстві, а також в умовах розширення сфер міжнародного спілкування подальший розвиток людства можливий лише за умов діалогу представників різних національно-культурних і релігійних спільнот, здатних зрозуміти і сприйняти іншу культуру як рівноцінну рідній. В умовах інтеграції у світовій освітній простір систем вищої освіти багатьох країн формуються позитивні установки в міжкультурному спілкуванні, розвивається міжкультурна компетентність особистості в суспільстві.

Сучасний процес глобалізації та інтенсифікації міжнародного спілкування сприяє розвитку плюралізму та висуває завдання формувати більшу толерантність у стосунках між людьми з різних культур світу. Розуміння потреб розмаїття поглядів у розвитку засобів спілкування людини, повага до культурних особливостей представників різних національностей вимагає спеціальної роботи з навчання майбутніх фахівців сприймати, розуміти та цінувати розмаїття культур. Вперше поняття «міжкультурна комунікація» було сформульоване в 1954 р. у працях американських учених Д. Трегера і Е. Холла, які стали засновниками теорії міжкультурної комунікації [13, с. 13]. Е. Холл сформулював основну тезу цієї теорії, яка полягає в тому, що «культура – це комунікація» [12, с. 48]. Отже, у міжкультурній комунікації базовим поняттям стає поняття культура.

Термін «міжкультурна комунікація» в науковій літературі у вузькому значенні з'явився у 70-х роках ХХ сторіччя. Оскільки своєрідність кожної культури не можна досягнути без її порівняння з іншими національними культурами, Є. Н. Сепіашвілі розуміє міжкультурну комунікацію як сукупність різних форм відносин і спілкування між індивідами і групами, які належать до різних культур [9, с. 16, с. 25]. Такої ж думки притримується Ю. П. Тен, який стверджує, що основною метою міжкультурної комунікації є зростання взаєморозуміння між народами [6, с. 57]. Ці погляди поділяє Тер-Мінасова, яка вважає, що міжкультурна, міжнародна комунікація, співпраця та мир в усьому світі не можливі без взаєморозуміння та вміння сприймати інші культури [8, с. 259].

Міжкультурна комунікація може відбуватися на мікро- і макрорівні. На мікрорівні дослідники виокремлюють кілька типів міжкультурної комунікації: міжетнічна комунікація – спілкування між особистостями, які належать до різних етнічних груп. Суспільство складається з різних за чисельністю етнічних груп, які передають з покоління в покоління культурний спадок, завдяки чому зберігають свою ідентичність. Спільне існування в рамках одного суспільства призводить до взаємного спілкування й обміну культурними досягненнями; комунікація між представниками різних демографічних груп – релігійних, статовозрілих, між представниками різних поколінь, між чоловіками і жінками; комунікація між представниками різних соціальних класів і груп. У світі не має жодного однорідного суспільства, усі відмінності між людьми виникають у результаті їх походження, освіти, професії, соціального статусу, протилежних поглядів, звичаїв і традицій. Незважаючи на належність людей до однієї культури, такі відмінності поділяють їх на субкультури і позначаються на комунікації між ними; регіональна комунікація виникає між мешканцями різних областей, поведінка яких в однаковій ситуації може суттєво відрізнятись; комунікація між міськими і сільськими мешканцями базується на різному стилі і темпі життя, загальному рівні освіти, різному типі міжособистісних взаємин, різній життєвій філософії, які впливають на процес комунікації між цими групами населення; комунікація у діловій сфері виникає через те, що кожна організація має низку специфічних звичаїв, правил, пов'язаних з корпоративною культурою: під час контактів представників різних організацій можуть виникнути непорозуміння.

На макрорівні міжкультурна комунікація має вигляд: взаємодії між представниками різних національних культур чи різних цивілізацій; глобального спілкування між Заходом і Сходом і представниками різних континентів; макрокультури виокремлюються за континентальною ознакою. Між ними існують глобальні відмінності, які позначаються на їх комунікації.

На початку ХХІ сторіччя змішування народів, мов, культур досягло небачених масштабів, тому особливо гостро постала проблема, пов'язана з вихованням толерантності до чужої культури, у зв'язку з чим значно збільшився інтерес учених до дослідження проблеми міжкультурної комунікації. Важливість міжкультурної освіти полягає насамперед в тому, що в умовах вищої освіти в іноземній країні формується особистість, яка здатна протистояти міжкультурним конфліктам, критично осмислювати свою культуру, виявляти розуміння, терпимість до носіїв іншої культури.

Актуальною стає підготовка спеціалістів різного профілю в умовах іншої культури, яка передбачає під час навчання активне входження студентів у систему як українських національних цінностей, традицій, звичаїв, норм і правил поведінки, так і національних цінностей, традицій, звичаїв іноземних країн, студенти з яких навчаються в одній групі.

Незважаючи на велику кількість досліджень у галузі міжкультурної комунікації іноземних студентів, які навчаються в різних навчальних закладах України, рекомендації з впливу етнопсихологічних особливостей іноземних громадян на ефективність формування міжкультурної комунікації на першому етапі навчання розроблено недостатньо, стандарти для їх вирішення відсутні. Крім того, не визначено роль мотивації в оптимізації процесу міжкультурної комунікації. У зв'язку з цим потрібно і далі формувати громадську думку щодо потреб міжнародного спілкування і виховання такого менталітету, що дав би змогу схвально ставитися до різних культур і стилів життя.

Для вирішення поставлених завдань потрібно:

- здійснити аналіз динаміки мотивації навчальної діяльності іноземних студентів в умовах чужонаціональної культури ВНЗ, а також визначити проблеми культурного взаємовпливу, в процесі якого у студентів-іноземців відбуваються зміни системи мотивів навчальної діяльності;
- проаналізувати особливості формування міжкультурної комунікації у процесі навчання іноземних студентів української мови.

Студентам-іноземцям нелегко адаптуватися до умов навчання в Україні. Відчувши «культурний шок», студент не може правильно оцінити вид обраної спеціальності, неадекватно оцінює менталітет українців, виникають комунікативні проблеми. Для більшості студентів вперше виникає потреба необхідності комунікації з носіями різних етнічних національних норм і культур. На початку навчання іноземні студенти, як правило, мають

низький рівень інформованості про соціальну, політичну та економічну систему в Україні, про традиції, культуру, звичаї, про систему вищої освіти в Україні.

Іноземні студенти, особистість яких сформована під дією середовища своєї країни, в якому вони виховувалися, мають специфічні особливості (етнічні, національні, психологічні), визначену позицію, установку, певну систему цінностей. Опинившись у новому середовищі, іноземний студент відчуває дискомфорт, оскільки йде перебудова та зміни психофізіологічних процесів в організмі. Доведено, що на початку адаптації іноземні студенти перебувають у шоківому стані через численні труднощі, пов'язані з різними чинниками, у них закономірно формується адаптивний синдром [11, с. 279–285], зумовлений такими бар'єрними причинами: комунікативно-лінгвістичними – через брак знань з української мови як засобу спілкування в навчальному процесі мультинаціональної групи, у міжособистісному спілкуванні, в гуртожитку, на вулиці, з адміністрацією навчального закладу; культурними – через значну різницю в культурних цінностях у мультинаціональних групах; психологічними – через формування комплексу надзвичайної відповідальності перед родиною, владою, спонсором, школою тощо з подальшим погіршенням стану здоров'я; кліматичними – через вплив клімату на здоров'я під час зміни кліматичних умов, вплив екологічної ситуації в Україні (якість води, загазованість у великих містах); соціальними – через одночасну повну зміну звичного оточення; побутовими труднощами, пов'язаними з відсутністю навичок самостійного вирішення проблем з розподілу бюджету, самообслуговування, самозабезпечення; навчально-пізнавальними труднощами, які пов'язані з потребою подолання відмінностей у системах освіти, адаптацією до нових умов організації навчального процесу; інформаційним перенасиченням на різних рівнях нового соціокультурного та освітнього середовища, емоційного перевантаження (нові знайомства, комунікації, мовний бар'єр, формування навичок самостійної роботи).

На початковому етапі навчання, коли головним завданням іноземних громадян є засвоєння української мови, складно враховувати етнопсихологічні особливості контингенту та мотиваційні аспекти навчання іноземних громадян, а також сприяти міжкультурній комунікації.

Потреба враховувати етнопсихологічні, культурні, релігійні особливості контингенту вимагає формування нової інтернаціональної концепції українських освітніх послуг у вітчизняних ВНЗ різного профілю. Частина концепції має бути спрямована на вирішення проблем:

- адаптації іноземних студентів до умов життя у новому соціокультурному середовищі за межами їх національних держав [10, с. 35–43];
- адаптації до поточного навчального процесу;
- адаптації до міжкультурного спілкування між студентами в мультинаціональних групах.

Подолання тільки мовного бар'єру є недостатнім для забезпечення ефективності спілкування між представниками різних культур, для цього потрібно здолати і культурний бар'єр. Національно-специфічні компоненти культури нерідко стають проблемою у міжкультурній комунікації [5, с. 144]. До компонентів культури, що мають національно-специфічне забарвлення, належать такі [7, с. 179–182]: традиції (стійкі елементи культури), побутова культура, яка тісно пов'язана з традиціями, повсякденна поведінка, звички представників певної культури, усталені в певному соціумі норми спілкування, національні картини світу, що відображають специфіку навколишнього світу, національні особливості мислення представників різних культур, культура, яка відображає культурні традиції різних етносів.

Одним з провідних завдань у навчанні іноземних студентів української мови має стати пояснення ментальних відмінностей у мовах світу, що містить базові уявлення про морально-етичні норми, естетичні ідеали, варіанти поведінки у різних ситуаціях. У сучасних концепціях вивчення іноземної мови розглядають як відображення культури певного народу, як опанування іншомовної культури і як засвоєння світових духовних цінностей. Студенти через мову держави, в якій вони живуть і навчаються, знайомляться з її культурою, історією, традиціями, сучасністю.

За результатами досліджень М. І. Вітківської, І. В. Троцук [1, с. 267–283], концептуальна модель готовності іноземних студентів до навчальної діяльності у ВНЗ має містити в собі такі компоненти: інформаційний – мовленнєва, предметна компетентність; операційний – володіння лінгвістичним апаратом для засвоєння інформації, володіння навичками самостійної роботи; когнітивний – розуміння зв'язку навчання з майбутньою професійною діяльністю; емоційно-вольовий – упевненість в успіху, прагнення подолати труднощі на шляху досягнення мети, високий ступінь самоорганізації, радість від самостійного здобування професійної інформації; мотиваційний – бажання повністю опанувати мову спеціальності, вияв інтересу до предмета.

Дослідження формування міжкультурної комунікації та особливостей динаміки мотивації навчальної діяльності іноземних студентів в умовах чужонаціональної культури проведено і локалізовано в деяких межах на прикладі підготовчого відділення для іноземних громадян Національного університету фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ) у взаємодії з представниками домінуючої організаційної культури (викладачі, адміністрація університету).

Під час здійснення дослідження враховано чинник наміру студентів, що стосується майбутньої спеціальності, а саме:

- можливого кар'єрного росту в Україні;
- тимчасового проживання в Україні тільки на момент навчання у ВНЗ з перспективою повернення на батьківщину;
- отримання вищої освіти в Україні з перспективою працювати в країнах Європи та Америки.

Для виконання поставленого завдання збір первинних емпіричних даних здійснювався методом групового та індивідуального анкетування в очній формі з використанням методики діагностики мотиваційної сфери навчальної діяльності А. В. Кравцова [4, с. 48–51], модифікованої нами відповідно до особливостей контингенту студентів НУФВСУ. В основу дослідження покладені методи масового анкетування, узагальнення та інтерпретація наукових даних, теоретичний аналіз і синтез, порівняння та систематизація.

Одним з важливих напрямів роботи НУФВСУ є підготовка іноземців на підготовчому відділенні для іноземних громадян, яке було організовано в 1993 році, для подальшого навчання у вищому навчальному закладі. У період 1993 – 2015 рр. на підготовчому відділенні навчалися студенти з 40 країн світу, у тому числі: Близького та Дальнього Сходу, Європи, Африки, Латинської Америки.

На основі аналізу динаміки чисельності студентів з різних країн і в різні навчальні роки (1993–2015) ми умовно поділили двадцятидворічний період роботи підготовчого відділення на два періоди по одинадцять років. Встановлено, що у перший період (1993–2004) на підготовчому відділенні НУФВСУ навчалися іноземні студенти з 16 країн світу, зокрема: Європи, Латинської Америки, Африки, Близького та Далекого Сходу. В наступний період (2004–2015) загальна кількість іноземних країн, молодь яких готувалася на підготовчому відділенні НУФВСУ для вступу у вищі навчальні заклади України, збільшилася більше ніж у двічі і склала вже 36 іноземних країн. У період 2004–2015 рр. на підготовчому відділенні університету щорічно навчалися від 20 до 90 іноземних громадян (в середньому 45), які в різні роки були представниками від 6 до 14 країн з різних континентів. У цей період (2004–2015) домінують представники Алжиру, Іраку, Ірану, Китаю, Саудівської Аравії, Йорданії.

Як правило, майже кожного навчального року кількість іноземних студентів з більшості країн складає 1–4 особи, тому укомплектувати мононаціональну групу із співвітчизників практично не можливо (за винятком груп студентів з Алжиру, Іраку, Ірану, Китаю, Саудівської Аравії та Йорданії), які, на жаль, прибувають на навчання неодноразово, тому й більшість груп мультинаціональні.

З метою поліпшення процесу адаптації на підготовчому відділенні НУФВСУ проведено дослідження етнопсихологічних, мотиваційних та особистісних проблем іноземних студентів в мультинаціональних групах на підготовчому етапі їх навчання [2, с. 6–10]. Анкетування виявило наявність адаптаційних складностей у 86% іноземців незалежно від регіональних, національних, релігійних, соціальних, вікових і статевих відмінностей. У 31% іноземних студентів загальні адаптаційні проблеми доповнюються індивідуальними культурно-моральними, ідейними, релігійними та психологічними особливостями.

До основних причин ускладнення адаптаційного процесу та виникнення адаптаційного стресу можна віднести такі: наявність власної мотивації навчання, особистий досвід спілкування з представниками іншої культури, індивідуальні здібності до вивчення української мови як іноземної.

Труднощі початкового періоду адаптації іноземців на підготовчому відділенні, який триває один навчальний рік, доповнюються в перші п'ять-шість місяців кліматичною, культурною, релігійною, лінгвістичною, поведінковою і навіть гастрономічною різницею між країною перебування та батьківщиною.

Іноземці, які навчаються в Україні, стикаються з потребою адаптуватися до організаційної культури вищого навчального закладу, відбувається процес входження в нову культуру, поступове засвоєння її норм, мотивів, цінностей, зразків поведінки та інших елементів культури. Взаємодія культур є актуальною соціальною, психологічною та педагогічною проблемою. Забезпечення необхідних умов для комфортного ефективного навчання вимагає розуміння механізмів і чинників культурної адаптації до нового соціального середовища.

Наявні різноманітні види взаємодії груп студентів та взаємовпливу різних культур, носіями яких вони є. Як правило, взаємодія представників різних культур завжди призводить до змін культурних систем в її окремих елементах. Деякі іноземні студенти повністю втрачають свою культурну унікальність і самотність, інші, навпаки, зберігають свої культурні особливості і навіть поширюють притаманні їм зразки своєї культури серед представників домінантної культури ВНЗ, в якому вони навчаються. Безперечно, взаємодія представників різних культур завжди призводить до змін культурних систем і її окремих елементів і складових.

У вивченні української мови як іноземної, важливу роль відіграє мотивація, переконання студентів у необхідності засвоєння лексичного матеріалу іноземної мови. Одночасно з опануванням української мови у студентів формується міжкультурна комунікація, яка також залежить від мотивації особистості кожного студента.

Під час навчання відбувається культурний взаємовплив, у процесі якого відбуваються зміни корегування мотивів навчальної діяльності, що впливає на поведінку студентів.

Серед чинників, що впливають на процес міжкультурної комунікації та характер адаптаційних процесів іноземних студентів слід відокремити такі: інтенсивність взаємодії різних культур, властивості самих культур, кількість представників іноземних студентів з різних країн у студентській групі, мононаціональна чи мультинаціональна група, офіційна політика ВНЗ щодо іноземних студентів тощо.

Безумовно, процес міжкультурної комунікації й адаптації іноземних студентів до української дійсності – багатогранний процес, який підлягає керуванню та прискоренню. Аналіз літературних даних, а також результати власних досліджень дали змогу узагальнити об'єктивні та суб'єктивні чинники, які впливають на розвиток цього процесу [3, с. 48].

До об'єктивних чинників можна віднести: наявність національної установки, форми міжкультурної взаємодії, ступінь схожості та відмінностей між національними культурами, особливості культури, в якій виховувався студент, культурні особливості країни перебування та ступінь толерантності громадян країни до представників іншої культури.

До суб'єктивних чинників належать: демографічні та індивідуально-психологічні характеристики особистості (стать, вік, соціальне походження, соціальний стан, а також тенденції прояву соціально-психологічних особливостей іноземних громадян в процесі адаптації); мотиваційно-фонові характеристики (установка на здобуття вищої освіти в іншій країні, готовність до життєвих змін, наявність підготовчого періоду – знайомство з умовами життя в Україні, з її культурою, історією, системою вищої освіти; внутрішньогрупові чинники взаємодії студентів один з одним і викладачами шляхом вивчення психологічної атмосфери, соціально-психологічного клімату в навчальній групі та гуртожитку й самовідчуття особистості в навчальній групі; педагогічні фактори, нова педагогічна система, організація навчального процесу і система ставлення студентів до всіх компонентів цього процесу; відмінності форм і методів навчання у ВНЗ України від форм і методів навчання в їх рідній країні; різний загальноосвітній рівень іноземців через неоднакові системи освіти в різних країнах; оцінювання ефективності навчального процесу, система контролю і оцінювання знань; мовний бар'єр.

Адаптаційний процес в мультинаціональній групі дуже складний, що пов'язано з різною системою освіти в різних країнах, особливостями мов, релігійними та етнопсихологічними особливостями, різними мотивами здобуття освіти тощо. Результати дослідження дали змогу систематизувати усі труднощі адаптаційного процесу та виокремити організаційні, навчальні, дидактичні, етнопсихологічні, комунікативні, побутові труднощі. Особливо слід зазначити, що дискримінації за національною ознакою або расових міжнаціональних суперечностей у студентському середовищі університету нині не існує, тому на процес адаптації студентів-іноземців такі чинники не впливають. Водночас це свідчить про високий рівень толерантності й ефективності міжкультурної комунікації в сучасному українському суспільстві загалом.

Усі чинники негативного впливу на адаптацію іноземних студентів до нових умов життя, навчання і комунікації на початковому етапі діють одночасно, тому значно підвищується роль педагога у визначенні провідних чинників для кожного іноземця з урахуванням етнопсихологічних особливостей контингенту та здійснення індивідуального педагогічного супроводу для поліпшення і прискорення процесу міжкультурної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Витковская М. И. Адаптация иностранных студентов к условиям жизни и учебы в России (на примере РУДН) / М. И. Витковская, И. В. Троцук // Вестник РУДН. – Москва, 2005. – Вып. 6–7. – С. 267–283.
2. Вятчаніна С. В. Довузівська підготовка іноземних абітурієнтів з урахуванням етнопсихологічних особливостей контингенту / С. В. Вятчаніна // Актуальні тенденції розвитку світової психологічної та педагогічної практики. – Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 6–10.
3. Вятчаніна С. В. Структура адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах / С. В. Вятчаніна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірн. наук. праць. Вип.48. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – С. 48–54.
4. Кравцов А. В. Социально-психологическая адаптация иностранных студентов к высшей школе России: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Кравцов Александр Викторович. – М., 2008. – 130 с.
5. Марковина М. Ю. Культура и текст. Введение в лакунологию: учебное пособие / И. Ю. Марковина, Ю. А. Сорокин. – М. : ГЭОТАР-МЕДИЦИНА, 2010. – 144 с.
6. Тен Ю. П. Культурология и межкультурная коммуникация: учебник для вузов / Ю. П. Тен. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2007. – 328 с.
7. Тепла О. М. Формування міжкультурної комунікації у процесі навчання іноземних студентів української мови [Електронний ресурс] / О. М. Тепла // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2010. – Вип. 12. – С. 179–182. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/kdsm_2010_12_33.pdf.
8. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учебное пособие. / С. Г. Тер-Минасова. – Москва : Слово/Slovo, 2008. – 352 с.
9. Сепиашвили Е. Н. Межкультурная коммуникация: учебно-практическое пособие / Е. Н. Сепиашвили. – Москва : МГУТУ, 2009. – 111 с.
10. Bochner S. Overseas Students in Australia / S. Bochner, P. Wicks. – NSW University Press, Sydney, 1972. – 244 p.
11. Di Marko N. Stress and Adaptation in cross-cultural transition / N. Di Marko – Psychological reports, 35, 1974. – 279–285 p.
12. Hall E. The Silent Language / E. Hall. – Doubleday, New York, 1959 – 240 p.
13. Trager G. Culture as Communication: A Model and Analysis / G. Trager, E. Hall. – Greenwich. CT : Fawcett, 1954. – 249 p.

УДК: 37.01

Полянничко З. О.
старший учитель школи І – ІІІ ступенів № 90
м. Києва, учитель вищої категорії

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

У статті представлено аналіз наукових досліджень з інформатизації освіти у Республіці Польща. Виділено принципи навчання за допомогою ІКТ, висвітлено явище міжпредметної інтеграції як комплексної навчальної стратегії з використанням ІКТ. Розглянуто можливості використання технологій Web 2.0 в освітньому процесі шкіл Польщі.

Ключові слова: інформатизація освіти, міжпредметна інтеграція, принципи навчання, технології Web 2.0.